

Josip Jurčič: Deseti brat

1. Sintetična in analitična zgodba besedila ter vloga desetega brata v besedilu.

Središče sintetične zgodbe je Lovre Kvas, ki pride na Slemenice kot domači učitelj. Pred prihodom na grad sreča desetega brata, ki mu napove, da se bo kraja in njega vedno spominjal. Na gradu spozna graščakovo hčer Manico, v katero se kaj kmalu zaljubi. Tako pride do ljubezenskega trikotnika med Manico, Lovretom in sosedom Marjanom. Manica in Lovre skušata svojo ljubezen pred drugimi skriti, daj zaradi njunih trenutnih položajev v družbi ne bi bila sprejemljiva. Vendar Marjan odkrije resnico in se z Lovretom dobi na Skalah, kjer mu grozi. Ko Lovre oddide se Marjanu na Skalah pridruži deseti brat. Med njima pride do prepira in Martinek je po nesreči ustreljen, Marjan pa hudo ranjen obleži v gozdu. Tam ga najde Dulef, graščakov brat, ter ga odnese k očetu na Podlesk. Martinek pa se zateče k Krjavlju. Tam ga najprej obišče Lovre in deseti brat mu razkrije, da sta bratranca in mu izroči materina pisma. Kasneje pride do njega tudi Piškav, oče Marjana pa tudi Martinkov oče. Ta zaradi vsega hudega naredi samomor, še prej pa napiše pismo v katerem vse svoje premoženje zapusti sinu Marjanu, le grad na Podlesku dobi nečak Lovre. Tega so sicer obtožili, da je kriv za Marjanovo nesrečo, vendar je opran vse krivde.

Lovre se čez nekaj let vrne na Slemenice s pravniško diplomo v žepu in tako za njiju z Manico ni več nobene ovire, da ne bi skupaj stopila v zakon. Z Marjanom, ki se je poročil z zdravnikovo hčerjo, ostaneta prijatelja.

Druga zgodba, analitična zgodba pa posega v preteklost. Z njo se razjasni življenjska zgodba desetega brata.

Peter Kaves je bil kmečkega stanu, vendar se je uspel izučiti in postal dober zdravnik. Nekoč je zdravilo Majdaleno, bogato dedinjo in ji začel dvoriti, da bi se dokopal do denarja. Na skrivaj sta se poročila in dobila sina Martineka, ko pa se je izkazalo, da Majdalena ne bo dobila denarja jo je brezsrčno zapustil. Majdalena je zaradi blaznosti dokaj mlada umrla, njenemu sinu pa je ostala le globoka ljubezen do matere in sovraštvo do očeta. Zatekel se je na podeželje in se izdajal za desetega brata. Nekoč je po naključju odkril svojega očeta Piškava, ki je imel sina Marjana iz drugega še bolj nesrečnega zakona, in ga začel izsiljevati.

Deseti brat, Martinek Spak ima v besedilu nekakšno povezovalno vlogo med vsemi zgodbami.

2. Oznaka Lovreta in Manice.

Lovre je kmečki sin, ki si želi dokončati šolo. Je prijazen pameten, zelo veliko bere, predvsem antične pesnike in pisatelje. Velikokrat je zamišljen in nasplošno zelo veliko razmišlja, zaradi česar je tudi pesimističen.

Manica je pravtako kot Lovre izobražena in zelo rada bere. Je bolj vesele narave, kot Lovre, vendar je vseeno dovolj preudarna. Je realna, saj se zaveda da zveza v kakršni je trenutno ni sprejemljiva zato napravi načrt za prihodnost. Verjame pa da bo na koncu vse teko kot mora biti.

Romantično zasnovan lik je Lovre, saj ima kar nekaj značilnih lastnosti za romantika. Je zamišljen, malce odmaknjen od drugih...

Manica pa je bolj realističen lik, saj postopa zelo premišljeno in skuša mirno razrešiti situacije.

3. Oznaka vaškega in grajskega okolja.

Središče vaškega okolja je gostilana pri Obrščaku, kjer se steka med seboj večina vaščano. Zuckaj se pripovedujejo zgodbe iz katerih izvemo za večino dogajanja med krajani. Ti se sicer med seboj dobro razumejo, včasih pa vendarle med jimi pride tudi do sporov, ki pa so velikokrat le posledica, prevelike količine vina.

Grajsko okolje je dokaj preprosto, še posebej če ga primerjamo z dvorom na Dunaju. Prebivalci gradu niso vzviseni nad kmeti in so prijazni do drugih.

V vaškem okolju vsekakor izstopa Krjavelj, ki je nekakšen vaški posebnež. Živi v svoji mali koči in ljudem neprestano pripoveduje zgodbe o svojem bivanju na morju, ki si jih vsi že poznajo, a se še vedno zanimajo zanje, saj jih vsakokrat pove na drugačen način. Njegova pripoved o tem, kako je hudiča na pol presekal je tudi širši množici najbolj poznan del romana.